

Н.Г. Ушакова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студента – основа вищої освіти, обов'язкова складова його навчальної діяльності, без якої неможливо забезпечити повноцінну підготовку майбутніх фахівців високого рівня.

Самостійна робота в процесі навчання в закладах вищої освіти не тільки поглиблює знання студента, вона формує у нього вміння працювати з сучасними інформаційними ресурсами, творчо мислити, варіативно користуватися надбаними знаннями тощо. Інновації в організації самостійної роботи студентів й керівництво нею мають одночасно відбуватися в усіх сторонах даного процесу: мотиваційному, технологічному й організаційному.

Створенню високої мотивації буде відповідати цілеспрямоване акцентування викладачем особливого значення самостійної роботи серед усіх інших форм навчання. Важливе значення у цьому зв'язку має надання достатньої кількості часу на самостійну роботу, що планується як вагома частина навчального процесу.

Мотиваційний аспект через фактор часу тісно пов'язаний з організаційним. Мова йде про те, щоб запропонувати студентам обґрунтовані норми часу на ті чи інші форми навчальної роботи, а також давати їм завдання для самостійної підготовки з урахуванням цих норм. Співвідношення часу, який відводиться на аудиторну і самостійну роботу, в усьому світі складає 1/3.5. Таке співвідношення базується на великому дидактичному потенціалі цього виду навчальної діяльності студентів.

Треба зауважити, що співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи студентів має визначатися з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми, а також питомої ваги в навчальному процесі практичних, семінарських і лабораторних занять. Наявність і цілеспрямоване виконання погоджених норм дисциплінує й організовує студентів. Координація між окремими кафедрами годин самостійної роботи сприяє раціональній організації роботи студента.

Слід зазначити, що розуміння студентами важливості додержання психогігієнічних норм порядку дня, створення умов для їх виконання у самому закладі вищої освіти також є необхідною

передумовою для раціональної організації самостійної роботи й усього навчального процесу. Спеціально проведені дослідження показують, що значення цих факторів недооцінюють не лише студенти, а й викладачі.

Не менше значення має й технологічний аспект самостійної роботи. Наприклад, існуючий нині низький рівень відповідних умінь і навичок студентів з планування своєї самостійної роботи, орієнтації в джерелах знань, правил запам'ятовування необхідних даних та зосередження уваги в потрібні моменти заважає їм засвоювати матеріал.

Саме тому організатор самостійної роботи студентів має виконати такі завдання: по-перше, обґрунтовано визначити обсяг матеріалу, що вноситься на самостійну роботу; по-друге, опрацювати мотиваційний та технологічний аспекти підготовки студентів до неї.

Варто наголосити, що ступінь самостійності студентів при виконанні різних видів самостійної роботи буде різною на окремих етапах їх навчання і залежатиме від дидактичної, методичної, пізнавальної, розвиваючої та виховної мети.

Завдання, що стоять перед сучасною вищою школою, вимагають використання різних форм самостійної роботи: за зразками (типових), конструктивно-варіативних, евристичних (частково-пошукові) і творчо-дослідницьких. Самостійна робота за зразком включає розв'язання типових завдань, виконання різноманітних вправ за зразком, така форма самостійної роботи дозволяє засвоїти матеріал, але не розвиває творчу активність. Конструктивно-варіативні форми самостійної роботи передбачають необхідність відтворення не лише функціональної характеристики знань, а й їх структури, залучення відомих знань для розв'язання інших завдань, проблем, ситуацій. Евристичні форми самостійної роботи пов'язані з розв'язанням окремих питань, проблем, окреслених на лекціях, семінарських, лабораторних, практичних заняттях. При здійсненні дослідницьких форм самостійної роботи (творчих завдань, курсових, кваліфікаційних, дипломних робіт) студенти повинні відходити від зразка. Пізнавальна діяльність цього типу набуває творчого, пошукового характеру, для її здійснення визначається система оптимального поєднання методів розв'язання проблемних ситуацій. Сучасна економіка все більше вимагає застосовувати останній вид самостійної роботи, на якому проявляється інтелектуальний потенціал і творчі здібності студентів, реалізуються їх дослідницький хист.